

КЛИФЪРД САЙМЪК ИГРА НА ЦИВИЛИЗАЦИЯ

Превод от английски: [Неизвестен], 1980

chitanka.info

От известно време Стенли Пакстън долавяше глухото буботене на гръмотевици някъде на запад. Но той продължаваше да върви. Беше много вероятно неговият преследвач вече да го догонва и това означаваше, че не трябва да се отклонява от курса си. Ако не го лъжеше паметта му, имението на Нелсън Мур трябваше да се намира някъде зад хълмовете, ето там, отпред. Там ще може да се подслони за през нощта, а може би и да получи средства за по-нататъшното си придвижване. Всякаква връзка с външния свят в този момент за него беше изключена, защото, както беше разбрал, хората на Хантър подслушваха всички линии, жадно ловейки всяка новинка за него.

Преди много години той беше гостувал у Мур на Великден и сега му се струваше, че ще познае старите места. Но споменът му бе поизбледнял и кой знае дали нямаше да се обърка.

Денят преваляше към залез и Пакстън се поуспокои малко. В края на краищата нямаше никакви признаци за преследване. Когато се изкачи на хълма, той поседя около половин час в храстите, наблюдавайки пътя, но не можа да забележи нищо подозрително.

Нямаше защо да се съмнява, че останките на неговия летателен апарат са били открити, но може би това не е станало веднага и те не са успели да изяснят в каква посока се е скрил.

През целия ден той поглеждаше към покритото с облаци небе и очакваше въздушното разузнаване.

Когато слънцето се скри окончателно в мъглата, обвила планинските зъбери, той се почувствува в безопасност.

Той напусна долината и започна да се изкачва по обраслия с гора склон. Грохотът на гръмотевиците приближи и небето все по-често започна да се озарява от припламванията на светкавици.

Изкачи следващия хълм и поседна да си почине. Далече долу полето, с размерите на една квадратна миля, ако не и повече, димеше и между взривовете той чуваше отвратително тракане, от което по гърба му пролазваха мравки.

Отворил уста, той гледаше, без да се откъсва, как на вълни по равнината вдясно и вляво пробягваха огнени избухвания, примесвайки

се със залповете на артилерийски оръдия.

След известно време се изправи, закопча мушамата си и вдигна качулката ѝ.

Близо до подножието на хълма плавно се очерта в сумрака някакво квадратно съоръжение. Стори му се, че полето е покрито отгоре с гигантска прозрачна чаша; вероятно беше зрителна измама.

Мърморейки сърдито, Пакстън изтича долу и видя, че заинтересувалото го съоръжение е наблюдателен пункт, издигнат високо над земята. Горната му част се състоеше изцяло от дебело стъкло. Оттам се спускаше въжена стълба.

— Какво става тук? — извика Пакстън, но гласът му потъна в грохот.

Наложи се да се катери по стълбата. Очите му стигнаха на нивото на стъклото. Пред него стоеше гърбом някакво момче на не повече от четиринадесет години, което очевидно беше изцяло погълнато от разиграващата се пред него битка. На гърдите му се люлееше бинокъл, а ръцете му лежаха върху пулта с приборите.

Пакстън се добра до края на стълбата и се вмъкна във вишката.

— Хей, млади човече!

Момчето се обърна и Пакстън видя мила физиономия с паднал на челото кичур.

— Извинете, сър. Не съм ви чул, когато сте влезли.

— Какво е това? Какво става?

— Война. Петви току-що започна решаващото настъпление. Мъча се с всички сили да го задържа.

— Хъм! — Пакстън се задъха от възмущение.

Момчето смръщи чело.

— Какво има? Случило ли се е нещо?

— Да не си синът на Нелсън Мур?

— Да, сър. Аз съм Греъм Мур.

— Познавам баща ти от сто години. Заедно сме ходили на училище.

— Той ще се зарадва да ви види, сър — отвърна му момчето, което явно нямаше търпение да отпрати неканения гост. — Вървете право на север. Там има пътечка и тя ще ви изведе право пред дома.

— Може би ще тръгнем заедно? — предложи Пакстън.

— В момента не мога. Трябва да отблъсна атаката. Петви постигна преимущество, спести от боеприпасите си и осъществи маневра. А аз не предприех съвременни мерки... Повярвайте ми, сър, че моето положение не е за завиждане.

— Кой е този Петви?

— Противникът, кой друг? Вече от две години воюваме.

— Разбирам — каза Пакстън и се оттегли.

Той откри пътеката, която навлизаше навътре в горичката. Тук между гъстите дървета се издигаше старинна сграда.

Женски глас го повика от дворчето, направено подобно на патио.

— Ти ли си, Нелс?

Жената седеше в стол-люлка върху гладките плочки, покриващи дворчето; той видя леко светещото ѝ бледо лице в ореол от бели коси.

— Не е Нелс — обади се Пакстън. — А един стар приятел на вашия син.

Поради някаква странна причина звуците на битката почти не достигаха дотук и само небето на изток се озаряваше от огъня на ракетите и избухващите снаряди.

— Радваме се на посещението ви, сър — каза старата дама, без да престава да се люлее в своето кресло. — Но вече би било добре Нелсън да се върне. Не обичам, когато той броди из мрака.

— Казвам се Стенли Пакстън. Занимавам се с политика.

— Ах, да. Сега си спомням. Вие идвахте веднаж при нас, преди около двадесет години. Аз съм Корнелия Мур, можете да ми казвате просто бабо, както всички.

— Чудесно ви помня — каза Пакстън. — Надявам се да не ви притеснявам много.

— Какво говорите! Ние се радваме на всеки гост. Рядко ни се случва да виждаме нови хора. И Теодор ще ви се зарадва. Искан да кажа, деди.

— Деди?

— Абе, всъщност дядо. Деди го наричаше Греъм, когато беше мъничък.

— Аз видях Греъм. Изглеждаше ми много зает. Каза ми, че Петви е постигнал преимущество.

— Този Петви играе прекадено грубо — леко се намръщи старата жена.

В патиото влезе безшумно робот.

— Обедът е готов, мем.

— Ще почакаме Нелсън — каза старицата.

— Слушам, мем. Хубаво би било той да се е върнал. Не би трябвало да го чакаме прекалено дълго. Деди вече за втори път се заема с брендито.

— Имаме гост, Илайджа. Покажи му, моля те, неговата стая. Това е приятел на Нелсън.

— Добър вечер, сър, — каза Илайджа. — Моля да ме последвате. Къде е багажът ви? Бих могъл, струва ми се, да отида за него.

— Разбира се, че можеш — сухо каза старата жена. — И освен това бих те помолила, Илайджа, да се държиш по-скромно, когато имаме гости.

— Аз нямам багаж — смути се Пакстън.

Той последва робота в къщата, мина през хола и се изкачи по изключително красивата вита стълба.

Стаята беше голяма, с камина и старинни мебели.

— Мисля, че е по-добре да запаля камината — каза Илайджа. — През есента след залез слънце става студено. И влажно. Изглежда, че се готви да вали.

Пакстън стоеше сред стаята, напрягайки паметта си.

Бабата беше художничка, Нелсън е естественик или както там се нарича, но с какво се занимаваше деди?

— Старият джентълмен — каза роботът, застанал на колене пред камината — ще ви предложи питие. Той ще ви предложи бренди. Но ако искате, сър, аз мога да ви донеса нещо друго.

— Няма нужда, благодаря. Нека да е бренди.

— Старият джентълмен се чувства изменник. Ще има за какво да си поговори с вас. Той тъкмо завърши сонатата, над която се мъчи почти седем години. Представяте ли си колко е горд? Няма да крия от вас, сър, че се случваше нещата да вървят много мъчно. Той ставаше направо невменяем... Аз и досега имам една драскотина, погледнете, сър.

— Виждам — промърмори Пакстън.

Роботът тъпчеше на едно място пред камината. Сухите цепеници вече отдавна пламтяха буйно.

— Така че аз ще отида за питие, сър. Ако се позабавя малко, не се безпокойте. Старият джентълмен без съмнение ще се възползува от случая да ми прочете лекция относно правилата за държане с гост.

Пакстън сне мушамата си и я окачи на стойката до кревата. Седна в креслото и протегна нозе към огъня.

„И защо пристигнах тук? — помисли си той. — Защо намесвам тези хора в работи, които не ги засягат? Те живеят в друг свят — бавен и спокоен, в света на съзерцанието, а неговият свят беше водовъртежът на политиката: вечна суета, грижи, а понякога и смъртен страх.“

Той се реши да не им разказва нищо. Ще пренощува и утре ще си отиде. Ще си отиде преди съвване. Може би ще му се отдаде да се свърже някак си със своята партия. Някъде на друго място той ще потърси хора, които ще му помогнат.

На вратата се почука. Нима Илайджа така бързо се беше справил с нещата?

— Влезте! — извика Пакстън.

Но това не беше Илайджа, а Нелсън Мур.

Нелсън беше с шлифер и дори не беше успял да си свали обувките, които бяха изкаляни с глина. Когато той отхвърли с длан мокрите си коси назад, на челото му също остана тъмна ивичка кал.

— Баба каза, че ти си тук — каза той, стискайки ръката на Пакстън.

— Имам две седмици отпуска — излъга Пакстън. — Ученията току-що завършиха. Ако това те интересува, мога да ти съобщя, че съм избран за президент.

— Чудесно! — с ентузиазъм каза Нелсън.

— Да, самият аз не очаквах.

— Хайде да седнем.

— Страхувам се, че заради мен се забавя обедът. Роботът каза...

Нелсън се засмя.

— Илайджа винаги бърза с яденето. Иска по-бързо да се измъкне...

— Жадувам да се запозная с Ксения — каза Пакстън. — Спомням си, че ми писа за нея и...

— Тя не е тук — каза Нелсън. — Тя... общо взето, тя ме изостави. Отдавна, още преди пет години. Беше й тясно в този малък

свят. Ние въобще би трябвало да влизаме в брак само с онези, които участвуват в Продължението.

— Извини ме. Аз не трябваше...

— Няма нищо, Стен. Всичко това вече е минало. Виждаш ли, за някои нашият Проект е просто неподходящ. След като си отиде Ксения, често си мислех какво всъщност представляваме ние. И въобще какъв е смисълът на всичко това.

— Подобни мисли идват в главата не само на тебе — заговори Пакстън. — Но може би си заслужава да си припомним историята? Може би поне така нареченото Средновековие. Така или иначе монасите са успели да запазят останките на елинската култура. Разбира се, те са си имали свои цели, както имаме такива и ние, участниците в Продължението, но от това е спечелил целият човешки род.

— Да, аз също си спомням историята... Имам чувството, че съм някакъв дивак и седя в пещерата със своя каменен топор, когато другите вече летят към звездите. Понякога всичко започва да ми изглежда толкова безсмислено, Стен...

— Но това само така ти се струва. Това, че сега мен ме избраха за президент, няма никакво значение. Но може би ще настане време, в което познаването на политическите методи ще дойде като добре дошло и ще послужи за нещо. И тогава ще е достатъчно човечеството да се върне на Земята, за да намери всичко в готов вид. Тази кампания, която аз проведох, беше кална работа, Нелсън. Тя не ми прави чест.

— В земната цивилизация има предостатъчно кал — каза Нелсън, — но щом веднаж сме се заели да съхраним тази цивилизация, длъжни сме да запазим всичко, както си е: и бялото, и черното, и благородството и порока.

Вратата се отвори и се показа роботът Илайджа с поднос, на който имаше две чашки.

— Чух ви, когато влязохте — каза той на Нелсън. — За това взех нещичко и за вас.

— Благодаря. Много си любезен.

Илайджа се мотаеше около вратата.

— Дали не бихте могли мъничко да побързате? Старият джентълмен почти привършва бутилката. Страхувам се да не му се случи нещо, ако не го настаня по-бързо на масата.

След като се наобядваха, Греъм напусна столовата и старецът отвори тържествено нова бутилка.

— Объркано дете — обяви той. — Не проумявам какво ще излезе от него. През целия божи ден се занимава с тази глупашка война. А аз си мислех, че той ще поиска да се занимава с нещо по-полезно. Ей богу няма нищо по-глупаво от това да си генерал, когато вече няма никакви войни.

Старата дама въздъхна шумно.

— И не можеш да кажеш, че не сме се постарали — каза тя. — Опитавме решително всичко. Но той не се интересува от нищо друго освен от военното дело.

— Иначе акълът му щрака — с гордост вметна старецът. — Но колко е нагъл! Тези дни се обърна към мене с молба да напиша военна музика. Представяте ли си? Аз и никакви си маршове! — Старецът удари с юмрук по масата.

— В него е влязъл духът на разрушението — продължи старицата. — Той не иска да изгражда. Исква му се само да унищожава.

— Не ме гледай така — каза Нелсън. — Отдавна съм вдигнал ръка. Старците ми го измъкнаха веднага след като Ксения си замина. Ако ги слушаш, ще решиш, че те просто не могат да го търпят. А опитай се да го пипнеш с пръст и те веднага...

— Направихме всичко, което можахме — продължаваше старицата. — Предоставихме му всички възможности. Купувахме му всякакви комплекти от игри. Помниш ли?

— Как да не помня — взмути се старецът, зает както и преди с бутилката. — Комплект за моделиране на околната среда. И какво? Да бяхте видели само каква жалка, бедна и отвратителна планета създаде той! Опитавме да го запалим по робототехниката...

— О, да. Виж, в това отношение той се прояви.

— Да, при него се получаваха работи. Но той беше ужасно огорчен, когато се оказа, че те не искат да воюват. Какво само не измисляше! За една седмица от тях оставаше само купчина старо желязо. Но вярвайте ми, че не съм виждал през живота си някой човек да се отдава с такава страст на заниманията си, както Греъм, когато заставяше своите работи да воюват.

— Направо забравяше да се храни — вметна старата дама.

— Но най-лошото е — каза старецът, подавайки на Пакстън чашка с бренди, — най-лошото беше, когато решихме да го запознаем с религията. Той измисли такъв ужасен култ, че просто не знаехме как да свършим по-бързо с всичко това.

— А болницата? — подхвана старицата. — Всъщност това беше твоя идея, Нелсън...

— Според мен — мрачно се намеси Нелсън — на Стенли всичко това никак не му е интересно.

Пакстън разбра намека и побърза да смени темата:

— Бих искал да ви запitam, госпожо, какви картини рисувате. Нелсън никога нищо не ми е разказвал за това.

— Пейзажи — промърмори старицата. — Аз експериментирам.

— А аз й обяснявам, че това е неправилно — заяви старецът. — Ето вие ще й обясните. Защо ни са на нас разни експерименти? Нашата работа е да съблюдаваме традициите, да-а-а, а не да измисляме кой каквото му хрумне.

— Нашата задача е — обиди се старицата — да не допускаме технически прогрес, но това съвсем не значи, че не може да има никакъв прогрес в човешките работи. А вие, млади човече — обърна се тя към Пакстън, — нима не мислите също така?

Пакстън се почувствува между два огъня.

— Как да ви кажа, м-м... В политиката ние, естествено, допускаме развитие, но разбира се, непрекъснато сме принудени да проверяваме доколко това развитие съответствува на принципите на човешкото общество. И ние не си позволяваме да отхвърлим нито един от старите методи, дори и да го смятаме за отживял. Същото се отнася и за дипломацията. Позволявам си да твърдя това, защото, виждате ли, дипломацията и политиката са взаимосвързани и...

— Ето! Какво ти говорих? — каза старата жена.

— Знаете ли какво си мисля? — меко вметна Нелсън. — Ние просто сме изплашени. За първи път човечеството се оказа малцинство и сега направо треперим от страх. Страхуваме се да не загубим облика си, боим се, че човешкият род ще се изгуби сред огромното множество от разумни същества, които населяват Галактиката. Общо казано, ние се страхуваме от асимилация.

— Грешеш, синко — възрази старецът. — Съвсем не сме изплашени. Ние просто сме страшно далновидни. М-да. Някога ние имахме велика култура и тогава защо, дявол да го вземе, трябва да се отказваме от нея? Вярно е, че повечето от съвременните хора се приспособиха към галактичния начин на живот. Но нима няма никакъв друг изход? Все някога ще ни се поиска да се върнем към миналото, към човешката култура или да използваме някои нейни раздели. Ето защо, деца мои, ни е необходим Проектът за Продължението. При това забележете! — Старецът вдигна пръст. — Това е важно не само за самите хора. Някои неща могат да се окажат много, много полезни за цялата Галактика.

— Тогава защо държат Проекта в тайна?

— Каква тайна? Аз не смятам това за тайна. Просто вече никой не ни обръща внимание. В сравнение с всички останали човешкият род е нещо толкова нищожно, нещо като етническо малцинство, а Земята е изнемощяла планета, за която просто не заслужава да се говори... Вие чували ли сте някога, че нашето дело е нещо тайно? — запита той Пакстън.

— Разбира се, не — каза Пакстън. — Ние не крещим за себе си на всеки кръстопът и това е всичко. Лично аз гледам на Продължението като на поверена на нашето попечителство светиня. Докато човечеството усвоява цивилизацията на другите светове, ние, останалите тук, съхраняваме на Земята традициите на нашия род.

Неочаквано старикът изхихика, прекъсвайки речта на Пакстън.

— Ако говорим за мащаби, то ние сме само една групичка бушмени. Но запомнете ми думите: ние сме високоразвити и дори опасни бушмени.

— Опасни? — изненада се Пакстън.

— Той има предвид Греъм — поясни полугласно Нелсън.

— Не — размаха показалеца си старецът. — Не само Греъм. Имам предвид всички нас. Поради това, че, съгласете се, всеки, който се присъединява към галактичната цивилизация, внася в нея нещо, но и губи нещо, отказва се от нещо, ако то не съответствува на общия дух. Това е неизбежно, не е ли така? И това се отнася също и за човешкия род с тази обаче разлика, че всъщност той нищо не губи! Ако той се откаже от нещо, той не го хвърля, а го предава в сигурни ръце. Човечеството знае какво прави! Ненаправно то поддържа нас, групичка

варвари на старата, добра планета, която членовете на този забележителен, велик, на този, дявол да го вземе, галактичен съюз не искат и да знаят.

— Не го слушайте — каза старата дама. — Той е ужасен. Нямаме представа колко високомерие и коварство има в това старче.

— А какво е Човекът? — извика дядото. — Той, ако трябва, може да бъде и коварен. Той може и да лицемери, да-а! Как бихме постигнали всичко, което имаме, ако не бяхме умни и далновидни?

„В това има частица истина — помисли си Пакстън. — Всъщност всичко, което сега човечеството върши тук, е чиста измама. Но кой знае, може би на другите планети правят същото?

И ако това е измама, то тя трябва да се прави както трябва. Не може човешката култура да се сложи в музей, тъй като там тя ще се превърне в мъртъв експонат. Изложба от наконечници на стрели е нещо интересно, но ти никога няма да се научиш да майсториш тези наконечници, вирайки се в тях. Ако искаш изкуството да се правят наконечници да се запази, трябва да продължиш работата, трябва сам да ги правиш, да предаваш опита от баща на син, дори и ако наконечниците станат ненужни. Достатъчно е да се пропусне едно поколение и това изкуство ще бъде загубено.“

В стаята се втурна Илайджа с наръч дърва, хвърли в огъня няколко цепеници и поразбърка жарта с ръжена.

— Целият си мокър — каза старицата.

— Вън вали дъжд, госпожо — отвърна Илайджа, отивайки към вратата.

Пакстън се замисли върху Проекта за Продължението, който ще запази културното богатство на човечеството. Ще съхрани знанията, ще съхрани навиците, занаятите и изкуствата. Ето защо секцията на политиките култивира методите на политическата борба, макар и да няма помен от никаква борба, и секцията на дипломатите старателно създава международни противоречия, за да може след това да ги преодолява. И обединенията на промишлениците водят традиционната безкрайна война с профсъюзите. И по цялата Земя скромни творци, мъже и жени, създават произведения на живописата, скулптурата, музиката и изящната словесност, стремейки се да съхранят онова, от което от паметивека се е изграждала човешката култура, и да не й

позволят да се разтвори, да изчезне в новата още нечувана култура — или както там се нарича, — родила се от съюза на много светове.

„Но защо — каза си Пакстън — ние съхраняваме всичко това? От тщестлавие, от обикновено и глупаво тщестлавие? Поради това, че човекът, венецът на творението няма сили да отхвърли обичайното си високомерие? Или пък може би старецът е прав, като твърди, че в нашите действия има дълбок смисъл?“

Старецът прекъсна размишленията му.

— Вие казахте, че се занимавате с политика. Според мен е особено важно да запазим тази професия. Доколкото ми е известно, тя съвсем е заляняла... Разбира се, има администрация и правила за етикета и всичко останало, но истинската политика при тези нови дейци, направо казано, е в задънена улица. А в същото време политиката може да ни свърши неоченима услуга, когато бихме поискали да постигнем нещо.

— Политиката — каза Пакстън — често все пак е мръсна работа. Това е борба за власт, това е стремеж с цената на всичко да надхитриш противника, да го опозориш... В края на краищата у всеки, на когото в тази игра не е провървяло, възниква комплекс за малоценност.

— И въпреки това сигурно е интересно. Бих казал, че в това има нещо вълнуващо.

— Вълнуващо? Може би. Тези наши последни учения предвиждаха игра без правила. Така решихме. Трябва да призная, че това изглеждаше отвратително.

— И тебе те избраха за президент — каза Нелсън.

— Да, но аз не съм казал, че се гордея с това.

— А би трябвало — заяви решително старицата. — В старите времена да станеш президент е било много почетно.

— Може би — съгласи се Пакстън. — Но ако знаехте с какви методи действуваше моята партия...

„В края на краищата — помисли си Пакстън — бих могъл да им разкажа всичко. Нека сами да се убедят. Бих могъл да им кажа, че съм отишъл прекалено далеч. Очерних своя противник извън всякаква мярка и необходимост. Окалях го целия. Не се гнусях от нищо, прибягнах до подкупи и измама, правех съмнителни компромиси, пазарях се. И всичко това прокарах така ловко, че надхитрих електронната машина, заместваща някогашните избиратели. А сега

моят съперник извади неочаквано коза си и се готви да ми се отплати за всичко.

Та политиката е също така неотделима от убийството, както дипломацията от войната. Какво е в края на краищата политиката, ако не балансиране върху острието на ножа! Ние предпочетохме да моделираме не революция, а избори. Но насилието няхахме как да избегнем.“

Той допи брeндитo си и остави чашката. Старецът хвана бутилката, но Пакстън поклати отрицателно глава.

— Благодаря, не трябва. Ако нямате нищо против, бих искал да си легна. Трябва да тръгна на разсъмване.

Той не трябваше въобще да стъпва тук. Няма никога да си прости, ако тези хора пострадат от последиците на неотдашните учения. Впрочем какви ти последици: ученията още продължават...

Звънецът дрънна и се чу как Илайджа си влачи краката по посока на вратата.

— Ха сега де — изненада се старата жена. — Кой би могъл да идва на посещение в този час? При това в такова време.

Спрял се на прага, гостът отърси мокрия си шлифер, след което свали шапката си и от нейната периферия на пода потече вода.

След това бавно той влезе в стаята.

Всички станаха.

— Добър вечер, ваше преосвещенство — каза старецът. — Хубаво е, че в такъв порой сте успели да намерите нашия дом. Моля, заповядайте.

Епископът се усмихна широко.

— В дадения случай аз не представям църквата. Идвам от страна на Проекта. Но вие можете да се обръщате към мене и като към свещенослужител. Това ще ми помогне да не излизам от ролята си.

Илайджа отнесе шлифера и шапката му. Епископът остана по богати и официални одежди.

Старецът представи присъстващите и наля на епископа бренди.

— Подозирам, че не сте се нахранили — каза старата дама. — Къде тук може да се получи храна? Илайджа! Донеси нещо да похапне негово преосвещенство, но по-бързо.

— Благодаря ви, госпожо — каза епископът. — Днес имах труден ден. Ценя вашето гостоприемство повече, отколкото можете да си представите.

— За нас днес е празник — радостно обяви старецът, без да забравя и собствената си чаша. — При нас рядко някой надзърта, а днес виждате ли: направо двама гости.

— Двама гости — повтори епископът, без да сваля очи от Пакстън. — Наистина е чудесно.

3.

Пакстън заключи вратата и сложи райбера.

Дървата в камината почти бяха догорели; пооределите въглини хвърляха бледа светлина върху пода. Дъждът тихо трополеше по стъклата.

Пакстън беше обзет от страх.

Нямаше никакво съмнение: епископът е убиецът, изпратен по следите му.

Никой няма да се помъкне без причина в дъждовната нощ през тези хълмове. И освен това нима не е странно, че шлиферът му съвсем не беше мокър? Най-вероятно е пристигнал по въздуха и е бил хвърлен тук, както и на още много други места са хвърлили разузнавачи — навсякъде, където би могъл да се скрие един преследван.

Настаниха епископа в стаята срещу неговата и Пакстън си помисли, че всичко би могло да се реши много просто. Той вдигна ръжена, лежащ пред камината, и го претегли в ръката си. Един удар с това нещо и край.

Тук, в този дом? Не, той това не може да си разреши.

Пакстън остави ръжена и взе от закачалката мушамата си. Започна бавно да се закопчава, припомняйки си събитията от сутринта.

Беше сам в къщи, когато позвъни телефонът и върху екрана се появи изплашеното лице на Съливан.

— Хантър е организирал хайка. Насочил е своите хора срещу вас.

— Той няма да посмее да направи това! — възмути се Пакстън.

— Ще посмее и още как. Убийството винаги е било един от методите.

— Но нали ученията завършиха!

— За Хантър не са свършили. А и вие прекалихте. Трябваше да се придържате към хипотезите, свързани с проблемата, а си пъхнахте носа в неговите лични работи. Хантър беше сигурен, че никой нищо не знае... Как успяхте?

— Разполагам със собствени канали — каза Пакстън. — А в работа като тази всички средства са подходящи. Той също се биеше без ръкавици.

— Общо взето, побързайте, приятелю, защото те могат да се появят всеки момент. Тъкмо сега нямам никого подръка. Няма да успея да ви помогна навреме...

Всичко би могло да се оправи, помисли си Пакстън, ако не беше аварията.

А ако се окаже, че това е саботаж?

А защо да мисли за това? Успя все пак да се приземи, това е главното, беше в състояние да върви и успя да се добере дотук.

Той нерешително се изправи сред стаята.

Унизително е да се спасяваш с бягство втори път, но няма какво да се прави: не можеше да допусне превратностите на съдбата му да нарушат покоя на този дом.

Ако не се смята ръженът, той беше невъоръжен. На тази мирна планета оръжието отдавна беше станало голяма рядкост — беше престанало да бъде предмет за ползуване както в старите времена.

Той отвори прозореца и видя, че дъждът беше спрял, а през разкъсаните и носещи се бързо по небосклона облаци надзърташе лунният сърп.

Точно под прозореца беше входната стълба и като огледа наклонения покрив, той реши, че до земята има не повече от два метра и половина.

Събу обувките си и ги напъха в джобовете на мушамата. След това се измъкна през прозореца. В следващия миг обаче се върна, приближи се крадешком до вратата и вдигна райбера. Не би било хубаво да остави вратата си залостена отвътре.

Покривът след дъжда беше станал хлъзгав, но се добра благополучно до стряхата. Скочи в някакви храсти и малко се издраска. Дреболия.

След като се обу, побърза да се отдалечи от къщата. Стигна до гъстака на гората и се огледа. Зад него беше тъмно и тихо. Тогава си

даде дума, че веднага щом всичко свърши, ще пише на Нелсън и ще се извини пред него.

Напипа с крак пътечката и тръгна наслуки в сумрака на гората. Над върховете на дърветата луната, както и преди, едва надзърташе през облаците.

— Сър — дочу той глас наблизко, — изглежда, сте решили да се поразходите...

Пакстън примря от страх.

— Чудесно време — продължи същият глас. — След дъжд въздухът е чудесен.

— Кой е? — запита Пакстън.

— Това съм аз, Петви, роботът Петви, ако позволите, сър.

— Ах, да — Пакстън се изсмя нервно. — Разбира се, помня.

Противникът на Греъм?

Роботът Петви се измъкна от храстите.

— Същият, сър. Искате ли да разгледате бойното поле?

— Да, разбира се — каза Пакстън. Бяха му подали сламка и той веднага се хвана за нея. — Разбира се, Петви, точно там отивах. Никога не съм чувал за нещо такова и естествено съм заинтригуван.

— Сър, изцяло съм на вашите услуги. — Роботът беше доволен. — Никой по-добре от мене няма да може да ви обясни. Аз съм още от самото начало тук, при господин Греъм, и ако имате въпроси, охотно ще им отговоря.

— Имам един въпрос. Каква е, хъм... целта на цялата тази работа?

— Виждате ли, сър, най-напред просто искахме да поразвлечем момчето. Но сега бих казал, че нещата са много по-сериозни.

— Искаш да кажеш, че това е част от Продължението?

— Ами да, сър. Хората не искат да си признаят това, аз го разбирам. Но фактът си остава факт, извинете ме за дързостта, сър. В историята на човечеството войната винаги е играла изключително важна роля. На никой занаят и на никаква наука човекът не е отделял толкова време и пари, както за войната.

Гората се разтвори, пътечката се спусна по някакъв насип и в мъртвешката светлина на луната се очерта полигонът.

— Не ми е ясно — промълви Пакстън — защо понякога ми се струва, че полето е покрито с някаква чаша, която изведнаж изчезва...

— Мисля, че това се нарича екраниращ калпак — подхвърли Петви. — Той е създаден от други работи. Доколкото разбирам, сър, той не е някаква новост, а просто вариант на предишните начини за защита. Разбира се, усъвършенствуван вариант.

— Но такъв род защита...

— Ние използваме НПБ, което означава напълно преработени бомби. Разполагаме с каквито си искаме количества от тях и всяка от страните си дъни до насита! — весело каза Петви.

— Но вие не можете да използвате тук ядрено оръжие!

— Тези бомби са като играчки, сър. Те са много малки, почти като грахови зърна. Критичната им маса, разбирате сами, е нищожна. И въздействието на радиацията продължава не повече от час, най-много час и половина...

— Хе, джентълмени — мрачно подхвърли Пакстън, — вие очевидно се стараете да постигнете пълна реалност.

— Че как иначе? Обаче позволете ми да забележа, сър, че операторите не са изложени на никаква опасност. Ние, как да ви кажа, сме нещо като генерален щаб. Та нали главната цел на всичко това е да се запази изкуството за водене на война!

— Но това изкуство... — започна Пакстън, но премълча.

Какво би могъл да възрази? Щом като веднаж е решено да се съхрани старата култура, то тя трябва да бъде съхранена изцяло.

Няма какво да се прави, щом войната е също толкова неотделима част от тази култура, както и всичко останало, то всичко трябва да бъде поддръка, когато дойде време отново да се пусне в ход цивилизацията.

— Прав сте, сър, в този смисъл, че без жестокост в тази работа не може да се мине — въздъхна Петви. — И ако някой тегли от това, то най-много теглим ние. Загубите сред воюващите работи са колосални. Но при огромната концентрация на огневата мощ върху толкова ограничено пространство това е неизбежно.

— Имаш предвид сухопътните войски? Разполагате ли с такива?

— Че как иначе, сър! Как иначе бихме могли да използваме всичкото това оръжие? А освен това би било глупаво да разработим стратегията и... и да я сложим под масата.

— Но роботите...

— Те са микроскопични, сър. Това е необходимо в интерес на работата. Искам да кажа в интерес на реалността. Стремим се да

създадем илюзията на истинско сражение, тъй като всичко трябва да съответствува на мащабите на бойното поле. Забележете, сър, че нашите войски се комплектоват от най-примитивните роботи. Те имат само две качества: пълно послушание и воля за победа. При системата на серийното производство ние нямаме възможност да снабдяваме всекиго с индивидуалност, а и освен това нали...

— Да, да, разбирам — промърмори Пакстън. Той беше малко смаян. — Но сега на мен ми се струва...

— Точно така. Аз само ви обяснявам и още нищо не съм ви показал. Тук има толкова интересни неща, толкова проблеми!

Те се оказаха на края на насипа; Петви го заведе до стълбата, извеждаща на полигона.

— Погледнете, сър. — Роботът започна да се спуска по стъпалата към затворения с бронирана плоча отвор. — Тук е единственият изход от полигона. През него по време на примирие постъпват пресни войски, боеприпаси... или когато трябва да се очисти полето...

Той натисна някакво копче. Плочата безшумно се вдигна нагоре.

— Сега тук има бъркотия, вече от няколко седмици само се сражаваме.

През отвора Пакстън видя разораната земя, осеяна с обезобразени тела. Дъхът му просто спря. Импулсивно преглътна — гадеше му се — и обърна гръб.

Плочата се върна на мястото си.

— Така е само отначало — каза Петви. — После се свиква.

Пакстън бавно се огледа. Основата на стълбата, на която те стояха, имаше формата на буква Т. Малко по-високо от двете страни започваха ниски траншеи.

— По-добре ли ви е, сър?

— Да — отговори Пакстън.

— Е, това е отлично. А сега — обяви Петви — ще ви покажа как се води огънят и как работи контролната инсталация.

Той изтича нагоре по стълбата. Пакстън го последва.

— Щом сте тук, непременно трябва да видите всичко — с умолителен глас нареждаше Петви. — Не можете да си отидете така.

„Господи — помисли си Пакстън, — кога ще свърши всичко това? Не мога повече да се бавя. Веднага щом всички заспят и епископът ще се впусне да ме гони.“

По траншеята те стигнаха до наблюдателния пункт, същият, в който Пакстън беше преди няколко часа.

— Моля, сър — Петви посочи въжената стълба.

След леко колебание Пакстън се заизкачва нагоре. Не искаше да огорчи услужливия робот.

Петви се шмугна в мрака край него и се наклони над приборната дъска. Щракна шалтер и таблото се освети.

— Тук се отразява схематично всичко, което става на полето. Сега, разбира се, екранът е празен. Но по време на бойни действия получавате абсолютно точна представа... А това табло е за коригиране на артилерийския огън, а това е за командване на войските, а ето това...

Пакстън слушаше търпеливо.

— Е, как е? — сияещ от гордост запита Петви.

— По-добро не би могло и да бъде — каза Пакстън.

— Надзърнете при нас утре. Тогава ще има какво да видите.

И в този миг Пакстън беше осенен от една идея.

4.

— Всъщност — каза той — аз също бих потренирал. На млади години съм прочел някои военни трудове и макар да е нескромно от моя страна, се смятах до известна степен специалист по тактика и стратегия.

— Сър! — Петви изпадна във възторг. — Искате да опитате? — каза той тихо.

— Не бих отказал.

— Сигурен ли сте, че ще се справите с апаратурата?

— Слушах внимателно твоите обяснения.

— Прекрасно. Дайте ми петнадесет минути. Веднага щом се добера до своя пункт, ще ви дам сигнал. След това всеки от нас може да атакува.

— Петнадесет минути? — повтори Пакстън. — Слушай, Петви... А няма ли всичко това да те затрудни много?

— Сър — каза с чувство Петви, — това само ще ме зарадва. Ние с господин Грѐм вече се познаваме изтънко. Сами разбирате: скучно е да воюваш непрекъснато с един и същ противник.

— Да, прав си — каза Пакстън.

Той почака Петви да напусне наблюдателния пункт, а след това сам се спусна долу.

Облаците отплаваха на запад, луната светеше ярко върху чистото небе и околностите се виждаха като на длан. Само гората се сливаше в плътна черна маса.

В храстите шавна нещо, но може би му се беше само сторило? Той се прилепи към дървото и зачака.

Ето пак! Мерна се някаква сянка... и Пакстън видя своя враг. Епископът беше долетял, когато вече беше тъмно и валеше. Той би могъл и да не забележи полигона, а сега и да го види, то едва ли ще се досети за предназначението му.

Пакстън се опита да си спомни за какво си говориха в столовата след идването на епископа. Май че за Грѐм и за неговите военни упражнения никой не беше споменал нищо повече.

„Е, какво пък — каза си Пакстън — за опит пари не взимат.“ И стремглаво се втурна назад към полигона, притискайки се към земята. Дотича до насипа и се огледа: епископът крадешком вървеше след него.

Чудесно.

Мъчейки се да не бърза, той се спусна по стъпалата до бронираната плоча, закриваща входа за полигона, натисна копчето и се измъкна встрани.

Епископът в шумящо копринено расо и пистолет в ръка се приближи, взирайки се в отвора, и известно време разглежда празното пространство. След това се втурна на полигона.

Като изчака малко, Пакстън излезе от тъмното и натисна второто копче. Плочата се спусна като желязна завеса и закри плътно отвора.

Уф! Пакстън въздъхна дълбоко. Всичко беше свършено.

Хантър не си беше направил сметките точно.

Сега нямаше защо да бърза. Можеше да се върне при Нелсън, а той или сам щеше да го прехвърли на сигурно място, или ще му помогне да организира прехвърлянето си.

Изкачвайки се, стъпи накриво и за малко не полетя надолу, а в този миг, сякаш нарочно, внезапно се разнесе оглушителен взрив. Пакстън се поизправи, мръщейки се от болката и грохота... И в този миг нещо се проясни в мозъка му.

Още не беше го осъзнал както трябва, но вече знаеше какво трябва да направи и като скочи от стълбата, се хвърли обратно към плочата. Всяка минута Петви щеше да започне атаката. Всичко беше тихо след първия предупредителен удар, луната сияеше на небето и околностите, напомнящи необхватно гробище, се разстилаха наоколо, а Петви във всеки миг щеше да започне да атакува! „Длъжен съм да го измъкна оттука — мислеше си Пакстън или това беше някой друг, който отговаря за него — не мога да го хвърля на сигурна смърт. Не мога. Не мога. Аз не мога да убия човек.“

„Защо пък — възрази сам на себе си. — Или той, или ти. Въпросът стои точно така. Ти се бориш за живота си! Или?...“

Напипа копчето и през отворения вход изскочи на полигона. Каква самота вееше от тази квадратна миля разорано от снарядите пространство, откъснато от цялата останала земя, сякаш беше мястото на последния съд!

„Та то си е и така — помисли той. — Мястото, в което се извършва съд над Човека. Младият Грѐм може би е единственият от всички нас, който истински е честен. Той е истински варварин, както твърди дядо му; не е лицемер и вижда нашето минало такова, каквото е било всъщност, и поради това живее по неговите закони.“

Петви още не се обаждаше — вероятно чакаше ответен сигнал. Пред него по израненото и преобърнато поле бродеше самотна фигура. Това можеше да бъде само епископът.

Като му извика силно, Пакстън се втурна да го пресрещне, а епископът се обърна и насочи към него пистолета си.

Пакстън спря... Пистолетът се издигна по-високо, от дулото му изскочи синкаво облаче и сякаш нещо резна Пакстън по шията под ухото и почувствува топла струйка, стичаща се във врата му.

Машинално отскочи встрани хвърли се на земята и запълзя. Измъчван от страх, ярост и унижение скочи в една снарядна яма.

Гледай го ти. Тичаш с всички сили да го спасиш, а той...

„Трябваше да го захвърля тук“ — помисли си той. Вдигна ръка към шията си и пръстите му станаха лепкави. Не чувствуваше обаче никаква болка.

„Трябва да бягам оттук, да не губя никакво време, а просто да бягам. Нека Петви си убие епископа.“

Той се измъкна от ямата и на лунната светлина пред него блесна новичка пушка, изглежда, паднала от ръката на загинал робот. В този миг Пакстън видя епископа в развяващото се на него расо: крачеше деловито и очевидно бързаше да се убеди, че е видял сметката на Пакстън.

Беше късно да бяга и колкото да е странно, изгуби желание за това. Пакстън никога и към никого не беше изпитвал истинска омраза, но сега разбра какво представлява. Беше го завладяла дива ненавист и можеше да я утоли само убийство, без колебание и без жалост.

Вдигна пушката и пръстите му сами намериха спусъка; от дулото изскочи пламък и се разнесе гръм.

Но епископът не падна, дори не се заклати; сякаш в кошмарен сън, той крачеше с едри, равномерни крачки, леко наклонен напред и смъртта сякаш беше отстъпила пред неукротимата му воля да унищожи противника.

Сега дойде ред и на епископа. Той видя Пакстън и пистолетът му отново се метна нагоре. Куршумът удари Пакстън в гърдите, последва втори, трети, пръсна кръв, но нещо беше не в ред.

Та нали не могат двама души от разстояние няколко фута да стрелят един в друг и при това да остават на крака.

Пакстън се изправи с целия си ръст и отпусна пушката. А на няколко крачки от него спря епископът, който захвърли пистолета.

Стояха няколко минути, вирайки се един в друг на бледата светлина на луната, и яростта им се стапяше като дим.

— Пакстън — тъпо каза епископът, — кой ни е направил този номер?

И странно беше да слушаш неговите думи, защото те прозвучаха все едно като: кой ни попречи да се убием един друг?

За миг Пакстън си помисли: а може би наистина си заслужава да бяха довели работата докрай? И то защото някога убийството се е смятало за доблест, било е доказателство за сила и мъжество и едва ли не то е давало правото да се наричаш Човек.

Но на тях не им бяха позволили да се унищожат взаимно.

Та нали е невъзможно да убиеш ближния си с пукало, стрелящо с пластмасови куршумчета, напълнени с течност, приличаща на сок от боровинки. И е невъзможно да застреляш някого с пушка, от която

изригва само пламък и дим и нищо повече, тъй като е заредена с халостни патрони.

И няма това поле не е част от една голяма игра на война, не са ли играчки цялата тази артилерия, тези напълно преработени бомби, тези роботи-войници, които се пръскат на парчета под грохота на канонадата, за да могат после отново да бъдат сглобени и изпратени в бой?

Епископът най-сетне наруши настъпилото мълчание:

— Чувствувам се като последния глупак, Пакстън... — Той прибави още няколко думи, които никога не би произнесъл истински епископ, тъй като един истински епископ никога не се чувства глупак.

Но Пакстън изпитваше същото като него.

— Да се махаме оттук — каза той. — Да забравим за всичко. Главното е — прибави той, озъртайки се — да се махнем по-скоро оттук.

Внезапно с ужас си спомни за Петви.

Ама разбира се. Няма да се случи нищо, ако Петви открие огън. А и няма да направи това, защото отлично ги вижда върху своя екран.

Като кибер, наглеждащ деца. Той само наблюдава малките да не паднат във водата и да не се катерят по покрива. Но в игрите им не се намесва. Дори незабележимо подпомага тяхното палуване, за да могат те да се разреждат, да намерят приложение на своята енергия, замествайки реалността с игри. Но не им забранява да си представят, че са каквото си искат, да важничат, да се преструват, че са разгневени, и смело да размахват сабите си.

Когато приближиха изхода, плочата се вдигна нагоре и зад нея стоеше Петви, чийто вид изглеждаше многозначителен и дори суров. Те смутено се измъкнаха навън.

— Джентълмени — запита Петви, — не ви ли се иска да поиграете?

— Не — каза Пакстън, — благодаря. Вярно е, че не зная какво мисли негово преосвещенство...

— Можете да говорите от името на двама ни, приятелю — намеси се епископът.

— Двамата с моя приятел се наиграхме доволно — каза Пакстън. — А ти си юнак, защото ни подсигуряваше чудесно и не позволи да се

нараним един друг.

Петви изписа на лицето си изненада.

— Но защо би трябвало да има въобще нещастни случаи? Та това е само игра.

— Така и разбрахме. Накъде да вървим сега?

— Ами — каза роботът — накъдето ви се иска, но само не и назад.

Публикувано в списание „Наука и техника“, броеве 16–18/1980 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.